

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Φέτος συμπληρώνονται 70 χρόνια από την έναρξη λειτουργίας, το 1945, της πρώτης σχολής, του Αμερικανικού Κολλεγίου Θηλέων, που παρείχε συστηματική και πλήρη - για τα δεδομένα της εποχής - θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση για την επιστημονική άσκηση της Κοινωνικής Πρόνοιας και της Κοινωνικής Εργασίας από επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς. Είχε προηγηθεί προπολεμικά, το διάστημα 1937-1939, βραχύβια σχολή εκπαίδευσης για "κοινωνικούς εργάτες", όπως αποκαλούνταν τότε οι κοινωνικοί λειτουργοί (ως ακριβής μετάφραση του αγγλικού όρου "social workers"). Λαμβάνοντας υπόψη ότι, οι πρώτες σχολές για εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών στις Η.Π.Α. ιδρύθηκαν το 1903-1904, και δεδομένων των πολεμικών, πολιτικών και κοινωνικο-οικονομικών περιπετειών του ελληνικού κράτους το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία ξεκίνησε στη χώρα μας, χωρίς καθυστερήσεις, αμέσως μετά το τέλος του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου.

Πώς, όμως, εξελίχθηκε η εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών στο διάστημα των επτά δεκαετιών; Ανταποκρίθηκε με επάρκεια στις γνωστικές και επαγγελματικές τους ανάγκες; Προώθησε την αναγνώριση και καθιέρωση της Κοινωνικής Εργασίας ως αυτοτελούς επιστημονικού κλάδου, με νομοθετικές ρυθμίσεις, αλλά και με ουσιαστικό αντίκρισμα στην κοινωνία και την επιστημονική κοινότητα; Ανέπτυξε τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές για υψηλού επιπέδου κατάρτιση στελεχειακού δυναμικού; Στήριξε παρεμβάσεις κοινωνικής δικαιοσύνης, ισότητας και ευημερίας στους τομείς Κοινωνικής Πρόνοιας και Πολιτικής, μέσω και της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών; Ενθάρρυνε την αποτελεσματική και αξιόπιστη κοινωνική έρευνα, καθώς και την καταγραφή θεωρητικών απόψεων και επαγγελματικής εμπειρίας στον κλάδο; Ποιά είναι τα σημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζει η εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, και τί πρέπει να γίνει; Ποιό είναι εν τέλει το όραμα για το μέλλον;

Απαντήσεις σ' αυτά και σε άλλα ερωτήματα θα προσπαθήσει να δώσει το αφιέρωμα του περιοδικού για την εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία στην Ελλάδα, σε δύο συνεχόμενα τεύχη, σ' αυτό (τ. 118) και στο επόμενο (τ. 119).

Στα άρθρα του αφιερώματος καταγράφουν τη φιλοσοφία, τους εκπαιδευτικούς στόχους, τα προγράμματα σπουδών, τις νομοθετικές εξελίξεις, τα προβλήματα και τα εμπόδια, τις προσωπικές εμπειρίες και τα συναισθήματα πρωτοπόροι καθηγητές Κοινωνικής Εργασίας, που "έστησαν" και διύθηναν Σχολές Κοινωνικής Εργασίας. Τη σκυτάλη παίρνουν άλλοι καθηγητές και προϊστάμενοι Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας που συνεχίζουν επιτυχώς το απαιτητικό εκπαιδευτικό τους έργο, αναπροσαρμόζοντας τους στόχους και τα γνωστικά αντικείμενα των σπουδών στις κοινωνικές εξελίξεις, τις νέες ανάγκες και τις προκλήσεις των καιρών. Πιστεύουμε ότι το υλικό αυτό θα προσφέρει επαρκή γνώση της πορείας της εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία στη χώρα μας και των σημερινών προβλημάτων που απασχολούν την εκπαιδευτική κοινότητα και τις οργανώσεις του κλάδου, στον επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό, το σπουδαστή, τον ερευνητή, τους κοινωνικούς φορείς, αλλά κυρίως στο πολυπρόσωπο και τους αρμόδιους δημόσιους φορείς που σχεδιάζουν και αποφασίζουν για τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση.

Σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε κείμενα για σχολές Κοινωνικής Εργασίας που δεν λειτουργούν πλέον, αλλά άφησαν θεμελιακή παρακαταθήκη για την εκπαιδευτική πορεία του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού. Τα εν λόγω άρθρα αποτελούν προδημοσίευση από το υπό έκδοση βιβλίο της Σταματίνας Κ. Κοκκινάκη (επιμέλεια έκδοσης): *Η Εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών στην Ελλάδα τον Εικοστό Αιώνα*. Η επιμελήτρια διετέλεσε καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας και διευθύντρια της Ανωτέρας Σχολής Κοινωνικής Εργασίας της Ε.Π.Α.Α.

Το πρώτο άρθρο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Ι. Μαστρογιάννη *Ιστορία της Κοινωνικής Προνοίας της Νεωτέρας Ελλάδος - 1821-1960* (τόμος Β') και αναφέρεται στην Ελευθέρα Σχολή Κοινωνικής Προνοίας που λειπούργησε προπολεμικά (1937-1939). Το απόσπασμα αυτό, πέραν του ιστορικού του ενδιαφέροντος, είναι αξιοπρόσεκτο και για την επιχειρηματολογία του υπέρ της ίδρυσης της Σχολής, τονίζοντας την ανάγκη θεωρητικής κατάρτισης των κοινωνικών λειτουργών, ώστε να μπορούν να αναζητούν τα "αίτια" των προβλημάτων και όχι μόνον τα "φαινόμενα", και διαχωρίζοντας "την εποχή του αυθορμητισμού και του αυτοσχεδιασμού από την εποχή της επιστήμης και του συστήματος".

Για τη Σχολή Κοινωνικής Προνοίας του Αμερικανικού Κολλεγίου Θηλέων "PIERCE", την πρώτη μεταπολεμικά (1945-1975), γράφει η καθηγήτρια Οριέττα Εξάρχου, η οποία διετέλεσε διευθύντρια της Σχολής τα τελευταία χρόνια της λειτουργίας της. Σημειώνεται η προσπάθεια της Σχολής να προσφέρει στους σπουδαστές, παράλληλα με τα γνωστικά αντικείμενα της

επιστήμης τους, και μαθήματα ευρύτερης παιδείας και καλλιέργειας, όπως ιστορία της Ευρώπης, οικονομικά, ελληνική λογοτεχνία, ιστορία της τέχνης.

Η Ανωτέρα Σχολή Κοινωνικής Εργασίας του Ι.Α.Κ.Ε. ιδρύθηκε από τη Χ.Ε.Ν. Ελλάδος το 1947 και λειτούργησε έως το 1984. Το σχετικό άρθρο υπογράφει η καθηγήτρια Ασπασία Καλούτση, διευθύντρια της Σχολής το διάστημα 1969-1984. Η συγγραφέας παρουσιάζει ένα εμπειριστατώμενο χρονικό της εξέλιξης της Σχολής, εμπλουτισμένο με τις προσωπικές απόψεις και εμπειρίες της. Άξια ειδικής μνείας είναι η παράθεση στο τέλος του άρθρου, της πληθώρας των νομοθετικών διατάξεων που ρύθμισαν το επάγγελμα και την εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία έως το 1985.

Οι προσπάθειες για μεταπτυχιακή εκπαίδευση και προετοιμασία στελεχών που θα ενίσχυαν τον τομέα της κοινωνικής φροντίδας και θα μπορούσαν να σχεδιάσουν προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας είχαν αρχίσει από τη δεκαετία του '50. Αποτέλεσμα ήταν η ίδρυση της Σχολής Κοινωνικής Πρόνοιας του Βασιλικού Εθνικού Ιδρύματος (Β.Ε.Ι.) το 1954. Η Σχολή, που δεχόταν αποφοίτους ανωτάτων σχολών, λειτούργησε έως το 1963. Οι καθηγήτριες της Σχολής Χάρης Μπρισίμη και Ασπασία Ταυλαρίδου - Καλούτση περιγράφουν στο άρθρο τους, τους στόχους, το πρόγραμμα σπουδών και την εν γένει συμβολή της Σχολής, μεταξύ άλλων, στην προσέλκυση ανδρών στο επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού και στη στελέχωση προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, συχνά σε διευθυντικές θέσεις, με αποφοίτους της Σχολής. Το άρθρο συμπληρώνεται με μαρτυρίες αποφοίτων της Σχολής.

Άλλες δύο σχολές λειτούργησαν τα επόμενα χρόνια: Η Ανωτέρα Σχολή Κοινωνικής Εργασίας - Διακονισσών (1957-1984) που ιδρύθηκε από την Εκκλησία της Ελλάδος και η Ανωτέρα Σχολή Κοινωνικής Εργασίας της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών (Ε.Π.Α.Α.) το διάστημα 1960-1984.

Όλες οι ανωτέρω Σχολές ήσαν Ν.Π.Ι.Δ. υπό την εποπτεία και επιχορήγηση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, είχαν τις εγκαταστάσεις τους στην Αθήνα και διέκοψαν τη λειτουργία τους το 1984 με την ένταξη των σπουδαστών και του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού τους στο νεοϊδρυθέν τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, υπό την αρμοδιότητα και εποπτεία πλέον του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Συντακτική Επιτροπή